

Zpráva o případech, v nichž nebylo dosaženo nápravy ani postupem podle § 20 zákona o veřejném ochránci práv

Podle § 24 odst. 1 písm. b) zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, informuji Poslaneckou sněmovnu Parlamentu České republiky o případech, v nichž se mi nepodařilo dosáhnout dostatečných opatření k nápravě ani cestou vyrozumění nadřízeného úřadu či vlády nebo informováním veřejnosti o zjištěných ze šetření podle § 20 zákona o veřejném ochránci práv.

A. Nelze odnímat příspěvek na bydlení kvůli neochotě pronajímatele vystavit doklad (sp. zn. 5848/2019/VOP/IR)¹

Úřad práce nemůže odejmout příspěvek na bydlení nájemci bytu, kterému přes maximální snahu pronajímatel odmítá vydat doklad s vyúčtováním placených služeb. Takový postup úřadu je podle ochránce formalistický a popírá účel dávky na bydlení.

Ochránce se zabýval stížností na postup Úřadu práce ČR v Olomouci, který stěžovateli odňal příspěvek na bydlení, protože nedoložil vyúčtování placených služeb vodného a stočného za předchozí zúčtovací období. Stěžovatel namítal, že se sám i prostřednictvím advokáta snažil získat vyúčtování od svého pronajímatele, ten mu ho však odmítl vydat. Na opakované urgencye dokonce reagoval vypovězením nájemní smlouvy (proti čemuž se stěžovatel úspěšně bránil u soudu). Po marné snaze získat potvrzení se stěžovatel obrátil na úřad práce a požádal ho, aby pronajímatele vyzval k doložení vyúčtování. Ani na výzvu úřadu práce však pronajímatel nereagoval a požadovaný doklad nezaslal. Úřad práce následně kvůli nedoložení vyúčtování odňal stěžovateli příspěvek na bydlení a Ministerstvo práce a sociálních věcí rozhodnutí v přezkumném řízení potvrdilo.

Úřad práce podle ochránce postupoval čistě formalisticky, aniž by jakkoli zohlednil okolnosti případu a účel dávky. „V dnešní době, kdy dochází k neustálému zvyšování nájemného, nejsou mnozí lidé – senioři, lidé s postižením, samoživitelé a další – schopni uhradit veškeré náklady na bydlení ze svých příjmů, a využívají proto pomoci státu ve formě příspěvku na bydlení. Odnětím této dávky pro nepředložení ročního vyúčtování, i když lidé doloží neúspěšnou maximální snahu o získání požadovaného podkladu, je stát uvrhává do rizika ztráty dosavadního bydlení, což je zcela proti smyslu příspěvku na bydlení,“ kritizuje ochránce Stanislav Křeček postup úřadu práce a dodává: „Úřad práce v tomto případě věděl, že se stěžovatel maximálně snažil získat od pronajímatele požadovaný doklad. I z vlastních zkušeností s jednáním pronajímatele navíc muselo být úřadu zřejmé, že stěžovatel nebude schopen požadované vyúčtování doložit. Za této situace nelze odejmutí dávky vnímat jinak než jako formalistický krok popírající smysl dávky.“

Podle ochránce mohl úřad práce vzhledem k okolnostem případu vypočítat příspěvek na bydlení i bez doložení vyúčtování. Doklad pak měl úřad práce sám po pronajímateli důsledně vymáhat. Nerezignoval by tím na svou povinnost náležitě zjišťovat všechny rozhodné skutečnosti. Pokud by úřad později na základě vyúčtování zjistil, že vznikl přeplatek

¹ Tisková zpráva

na příspěvku na bydlení, mohl by podle ochránce vymáhat jeho vrácení po pronajímateli, protože to on svým jednáním přeplatek zavinit.

Úřad práce pochybení neuznal a nenapravit, i nadále trvá na svém výkladu. Podpořila ho v tom i ministryně práce a sociálních věcí, na níž se ochránce následně obrátil. Protože ochránce vyčerpал všechny možnosti, které mu k nápravě vytýkaných pochybení dává zákon o veřejném ochránci práv, rozhodl se o svých zjištěních informovat veřejnost.

Vzhledem k tomu, že případ stěžovatele není ojedinělý a Ministerstvo práce a sociálních věcí trvá na svém názoru, doporučuje ochránce lidem, kteří se ocitnou v podobné situaci, aby se proti rozhodnutí o odvolání bránili správní žalobou. Pouze soud může pomoci odstranit existující názorový nesoulad ve věci příspěvku na bydlení mezi ochráncem a ministerstvem.

B. Úřad práce odmítl napravit chybně zastavenou výplatu podpory v nezaměstnanosti (sp. zn. 1326/2018/VOP/MKZ)²

Úřad práce zastavil výplatu podpory v nezaměstnanosti k dřívějšímu datu, než měl. O zastavení výplaty nevydal rozhodnutí, proti kterému by se mohl uchazeč o zaměstnání bránit. Úřad práce trvá na tom, že postupoval správně, a Ministerstvo práce a sociálních věcí ho podpořilo. Zástupkyně ochránce je přesto nadále přesvědčena, že právní názor obou úřadů je chybný. Protože vyčerpala všechny zákonné možnosti k zajištění nápravy, kterou však úřady odmítly provést, rozhodla se případ zveřejnit.

Uchazeč o zaměstnání v evidenci úřadu práce může za určitých podmínek současně pracovat. Může vykonávat nekolidující zaměstnání na základě pracovní smlouvy nebo dohody o pracovní činnosti. Pokud pobírá podporu v nezaměstnanosti, je mu po dobu výkonu práce její výplata zastavena. Podle zástupkyně ochránce však úřad práce i ministerstvo chybně určují, od kdy je možné zastavit výplatu podpory v nezaměstnanosti. Vychází z případu stěžovatele, který uzavřel dohodu o pracovní činnosti, a úřad práce mu výplatu podpory v nezaměstnanosti zastavil k datu podpisu dohody, nikoli k datu dohodnutého zahájení pracovní činnosti. Nevydal o tom ani rozhodnutí, takže se stěžovatel nemohl bránit odvoláním. Na jeho žádost o doplacení podpory odpověděl úřad pouze zamítavým dopisem.

Zatímco pochybení spočívající v nevydání rozhodnutí o zastavení výplaty bylo šetřením napraveno tím, že Ministerstvo práce a sociálních věcí upozornilo úřad práce, aby dbal postupů podle správního řádu, v otázce zastavení výplaty podpory v nezaměstnanosti při výkonu nekolidujícího zaměstnání trvá mezi zástupkyní ochránce a úřady rozpor.

„Smyslem právní úpravy v zákoně o zaměstnanosti je zajistit, že se podpora v nezaměstnanosti nebude vyplácet v době, kdy má uchazeč o zaměstnání příjem z nekolidujícího zaměstnání. Výklad úřadu práce i ministerstva však nebere v úvahu, že dohodu o pracovní činnosti je možné uzavřít v předstihu. Jestliže tedy zastavují výplatu podpory ke dni uzavření dohody bez přihlídnutí k tomu, od kdy je práce vykonávána,

² Tisková zpráva

odpírají uchazeči o zaměstnání finanční podporu státu v době, kdy ještě žádný příjem z pracovní činnosti nemá," vysvětluje zástupkyně ochránce Monika Šimůnková.

Upozorňuje navíc, že tímto přístupem úřad práce a ministerstvo znevýhodňují uchazeče o zaměstnání, kteří si najdou nekolidující zaměstnání vykonávané na dohodu, oproti těm, kdo za účelem výkonu nekolidujícího zaměstnání uzavřou pracovní smlouvu, a vykonávají ho tak v rámci pracovního poměru. Na rozdíl od dohody o pracovní činnosti totiž úřady v případě pracovního poměru nepochybně, že právní vztah vzniká dnem nástupu k výkonu práce, nikoli dnem uzavření dohody. Výplatu podpory v nezaměstnanosti tak správně zastavují na dobu pokrytou příjmem ze zaměstnání. Podle zástupkyně ochránce jde odlišný přístup úřadů k práci vykonávané na dohodu o pracovní činnosti proti smyslu zákona o zaměstnanosti.

Úřad práce i Ministerstvo práce a sociálních věcí odmítají svůj postoj přehodnotit a trvají na tom, že postupují v souladu s právními předpisy. Odkazují přitom na znění zákona o zaměstnanosti, který výslovně uvádí, že k přerušení výplaty podpory v nezaměstnanosti dochází ke dni vzniku právního vztahu na základě dohody o pracovní činnosti. Podle ministerstva je nesporné, že jde o právní vztah, který vzniká již uzavřením dohody, nikoli až zahájením pracovní činnosti. I nadále tak úřady trvají na tom, že výplatu podpory v nezaměstnanosti je třeba zastavit ke dni podpisu dohody o pracovní činnosti, a to bez ohledu na to, od kdy bude sjednaná pracovní činnost vykonávána.

Brno 1. února 2021

JUDr. Stanislav Křeček
veřejný ochránce práv